

Stanovisko ve věci volby kandidáta na jmenování děkanem FA VUT v Brně

Vážený pane rektore,

v návaznosti na Vámi zadaný úkol, tj. „právní rozbor situace, která vznikla při volbě děkana na FA“ si Vám dovoluji zaslat následující stanovisko k celé problematice.

I. Zhodnocení právní úpravy

Níže uvedený rozbor vychází z těchto právních předpisů:

- **zákon č. 111/1998 Sb.**, o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**zákon o VŠ**“),
- **zákon č. 451/1991 Sb.**, kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**lustrační zákon**“)
- **Statutu** Fakulty architektury VUT v Brně
- **Volebního a jednacího řádu** Akademického senátu FA VUT v Brně

Bohužel, v první řadě považuji za nutné zmínit, že ani zákon o VŠ, ani vnitřní předpisy Fakulty architektury VUT v Brně (dále jen „FA“) nastalou situaci výslovně neupravují.

II. Faktický stav

Z podkladů, které mám v současné době k dispozici, lze konstatovat, že na zasedání Akademického senátu FA (dále jen „AS FA“), na jehož programu měla být mimo jiné i volba kandidáta na jmenování děkanem FA došlo po výměně názorů k postupnému odstoupení 4 členů AS FA, přičemž mezi těmito odstoupivšími byl i předseda AS FA, prof. Pelčák.

Odstoupení 4 členů komory akademických pracovníků mělo za následek, že ze 13 klesl počet členů AS FA na 9, z nichž 5 bylo zástupců z řad studentů a 4 akademičtí pracovníci.

S ohledem na tuto skutečnost následně zbylí přítomní členové AS FA s odůvodněním, že se AS FA stal usnášení neschopným, neboť poměr studentů byl vyšší než jedna polovina členů AS FA, zasedání AS FA ukončili, aniž by byla volba vůbec zahájena.

III. Právní rozbor situace

Zákon o VŠ stanoví v § 26 obecný rámec fungování akademického senátu s tím, že dle zákona o VŠ musí mít akademický senát fakulty „nejméně devět členů, z nichž nejméně jednu třetinu a nejvýše jednu polovinu tvoří studenti“. Současně toto ustanovení dává vysokým školám, resp. jednotlivým fakultám poměrně široká oprávnění upravit vnitřním předpisem počty senátorů, způsob jejich volby, zánik členství, apod. Lze tedy konstatovat, že zákonná úprava je jakýmsi minimálním rámcem, který jsou fakulty povinny dodržet v nastavování konkrétních podmínek svými vnitřními předpisy.

V případě FA se tak děje zejména v čl. 12 Statutu FA a dále ve Volebním a jednacím řádu AS FA. Z nich je patrné, že počet členů FA je 13, z nichž 8 je zástupců akademických pracovníků a 5 zástupců studentů.

S ohledem na důvod nezvolení kandidáta na jmenování děkanem si v dané souvislosti dovoluji vyslovit názor, že počet členů AS FA tak, jak je nastaven ve Statutu FA, je podmínkou pro ustavení AS FA. Porušením vnitřního předpisu by bylo, kdyby na FA vznikl senát s jiným počtem členů, než je stanoveno Statutem FA, příp. bylo do AS FA zvolen jiný počet studentů a pedagogů, než předpokládá Statut FA.

K této situaci však dle mého názoru na FA nedošlo. Naopak, i Statut FA (stejně jako zákon o VŠ) upravuje podmínky předčasného zániku funkce člena AS FA, tzn. i předpisy počítají se skutečností, že v průběhu funkčního období celého AS zanikne členství některého z jeho členů – tj. dočasně se změní (klesne) počet členů. Statut FA dokonce tuto skutečnost upravuje a stanovuje, za jakých podmínek se tak stane a jakým způsobem se bude řešit situace tak, aby v co možná nejkratší době byl počet členů AS FA v souladu se Statutem předpokládaným počtem.

Dle mého názoru je tedy nutné odlišovat věcně „funkční období AS FA“ a „funkční období členů AS FA“, která byť jsou zpravidla stejně dlouhá – od ustavující schůze do uplynutí doby tří let, mohou se odlišovat (např. zvolením člena do neslučitelné funkce, ukončením studia, apod.)

V dané souvislosti je proto na AS FA nutno pohlížet jako na samosprávný „skupinový“ orgán, jehož funkční období se odvíjí od řádné volby patřičného počtu senátorů a od ustavujícího zasedání AS FA. Jestliže byl tedy AS FA „navolen“ v počtu 13 senátorů, z nichž 8 bylo zástupců akademických pracovníků a 5 zástupců studentů, je dle mého názoru AS FA v souladu se Statutem FA řádně ustaven a měl by proto být legitimní, a to po celou dobu svého funkčního období bez ohledu na personální změny. Tyto personální změny v průběhu jeho funkčního období totiž dle mého názoru nelze chápat jako porušení ustanovení o počtu členů AS FA, neboť tyto změny jsou vnitřními předpisy řešeny – nastupováním náhradníků, příp. doplňovacími volbami. Vnitřní předpisy FA tedy se změnami počtu členů AS FA výslovně počítají a pro takové případy i upravují postupy nápravy tak, aby počet členů AS FA byl vždy takový, jak předpokládá Statut FA.

Od této obecné „legitimity“ je nutno odlišovat situace, kdy se řádně zvolený senát stane usnášení neschopným. Tyto případy potom řeší nikoli Statut, ale Volební a jednací řád AS FA. Článek 15 odst. 1 Volebního a jednacího řádu AS FA pro tyto případy stanoví jednoznačné pravidlo, když říká:

„(1) AS FA je schopen se usnášet, jestliže je na zasedání přítomna nadpoloviční většina jeho členů, z toho nejméně 2 studenti.“

Aby byl AS FA usnášení schopný, je proto třeba splnit dvě podmínky, a to je přítomnost nadpoloviční většiny členů a současně minimálně dva z těchto členů musí být zástupci studentské komory. Domnívám se, že nadpoloviční většinou jeho členů je třeba při respektování smyslu akademického senátu jako zastupitelského voleného sboru a jeho povahy za všech okolností rozumět „nadpoloviční většinu ze 13 senátorů“.

Situace, která nastala v průběhu předmětného zasedání, je nestandardní v tom ohledu, že vnitřní předpisy nepředpokládají, nastalou situaci, tj. písemné vzdání se členství přímo na jednání a jeho doručení „krátkou cestou“ osobě předsedající zasedání. Písemná rezignace je zpravidla zasílána, resp. doručována mezi jednáními AS FA, což umožňuje kontinuitu jednání, kdy na novém následujícím jednání AS FA vyzvaný náhradník skládá slib a stává se členem AS FA za odstoupivšího člena.

Bohužel v daném případě byla „nestandardnost“ umocněna i faktem, že písemně rezignovali hned čtyři z přítomných senátorů. Byť tedy klesl počet senátorů na devět, nedošlo dle mého názoru k situaci, kdy by se AS FA stal skutečně usnášení neschopným, neboť i nadále byly splněny podmínky dle čl. 15 odst. 1 Volebního a jednacího řádu AS FA – tj. byl přítomen nadpoloviční počet senátorů, z nichž minimálně dva byli studenti a současně nezaniklo „funkční období AS FA“.

Bez ohledu na „mimoprávní“ okolnosti celé volby, jsem proto přesvědčen, že závěr volební komise, resp. AS FA o usnášení neschopnosti AS FA neměly oporu v zákoně o VŠ, resp. vnitřních předpisech FA. Na volebním zasedání bylo přítomno po odstoupení 4 členů AS FA celkem 9 senátorů, z nichž 5 bylo a je studenty. Dle volebního a jednacího řádu tedy byl AS FA usnášení schopným a mohl (resp. měl) přistoupit k volbě kandidáta na jmenování děkanem.

Byť rozumím argumentu, že v době, kdy mělo být přistoupeno k volbě, nedosahoval počet členů AS FA 13, tedy počtu, jež je předpokládán Statutem FA, tak se v tomto příkláním k tomu názoru, že na AS FA je nutno pohlížet právě jako na kolektivní orgán, který je nutné ustavit v odpovídajícím počtu a odpovídajícím způ-

sobem – volbou a ustavujícím zasedáním, od kterého je AS FA legitimním samosprávným orgánem s určitými pravomocemi (mimo jiné pravomocí volby kandidáta na jmenování děkanem). Po dobu funkčního období tohoto orgánu proto dle mého názoru nelze přisvědčit „nelegitimitě“ AS FA jen proto, že dočasně klesl počet členů, a to zejména proto, že vnitřní předpisy upravují způsob, jak situaci řešit – povoláním náhradníků.

Současně by přisvědčení tomuto argumentu bylo dle mého názoru nebezpečným precedentem, kdy by „nespokojený“ člen jakéhokoli akademického senátu mohl minimálně oddálit pro něj neakceptovatelné rozhodnutí senátu, jehož je členem, a to písemnou rezignací ve chvíli, kdy by se o takové věci rozhodovalo. V ten okamžik by totiž takový senát nesplňoval podmínku řádného počtu členů a jeho jednání by bylo nutné ukončit s tím, že počet členů neodpovídá statutu (fakulty, univerzity) a bylo by nutné svolávat další zasedání, na kterém by se teprve ujímal funkce náhradník, a až poté by bylo možné přistoupit k opakovanému hlasování, což je dle mého názoru v příkrém rozporu se smyslem a funkcí akademického senátu a demokratického principu vůle většiny členů takového orgánu.

Velmi podobně a možná ještě jednodušeji nahlížím na problematiku „neexistence“ předsedy AS FA z důvodu jeho rezignace. Volební a jednací řád FA sice upravuje procesně roli předsedy AS FA při volbě, stejně tak však zmiňuje, že předsedu zastupuje místopředseda, příp. ve výjimečných případech i jiný člen senátu. V podstatě i zde platí to, co v předchozím případě. Ani předseda senátu nemůže svou „nepřítomností“ obstruovat zasedání senátu, neb je pouze jedním z jeho členů a senát rozhoduje většinou, tudíž se může stát, že rozhodnutí senátu bude proti vůli předsedy. Opačná argumentace by opět znamenala popření demokratického principu rozhodování akademického senátu.

IV. Závěr

S ohledem na vše výše uvedené si dovoluji svůj rozbor shrnout tak, že AS FA dle mého názoru pochybil, když na svém zasedání nepřistoupil k volbě kandidáta na jmenování děkanem, přestože byl usnášení schopným.

Vzhledem ke zveřejněnému usnesení volební komise není dle mého názoru možné ve vyhlášené volbě kandidáta na jmenování děkanem FA pokračovat, neboť toto usnesení deklaruje „neúspěšnost“ volby.

Bohužel nastalou situaci neupravují ani zákon o VŠ, ani vnitřní předpisy FA, resp. VUT v Brně. Neexistuje tudíž ani předpisy stanovený proces, jakým způsobem dále postupovat. Vzhledem ke specifčnosti nejen samotné volby, ale i formy a způsobu, jakým došlo k rezignacím čtyř členů AS FA, nelze se stoprocentní jistotou vyvrátit všechny pochybnosti, neboť v daném případě jsou možné dva diametrálně odlišné výklady celé situace a současně neexistuje žádné závazné výkladové stanovisko a/nebo předchozí podobný případ.

Při respektování všeho výše uvedeného konstatuji, že vnitřní předpisy FA nepočítají se situací, která nastala, tj. s tím, že by AS FA na svém zasedání z jakéhokoli důvodu ani nezačal s plánovanou volbou a tuto následně ukončil jako „neúspěšnou“. Při vši snaze eliminovat jakékoli pochybnosti o způsobu řešení tohoto problému, je třeba mít na paměti, že vše, co bude učiněno, nebude mít oporu ani v zákoně o VŠ ani vnitřních předpisech FA.

V. Rozbor dalšího možného postupu

V návaznosti na shora uvedené se domnívám, že nejpříjatelnějším řešením je svolání zasedání AS FA, na kterém se složením slibu ujmou funkce členů AS FA náhradníci vzeší z řádných voleb do AS FA. Toto je první a nejdůležitější krok, neb v současné době chybí AS FA hned 4 senátoři. Je tedy nutné, aby v souladu s Volebním a jednacím řádem FA zřejmě místopředsedkyně AS FA svolala zasedání, s tím, že osloví první čtyři náhradníky (jsou-li) k tomu, aby se na tomto zasedání ujali funkce člena AS FA za odstoupivší osoby (složením slibu).

Současně se domnívám, že by na tomto zasedání mělo dojít k vyhlášení nové volby kandidáta na jmenování děkanem FA. Druhá varianta, tj. že by AS FA po doplnění svého počtu pokračoval ve volbě kandidáta dle podmínek nastavených na původní volbu (25. 3. 2014) je dle mého názoru větší riziko, a to hned z několika důvodů. Nejen na webových stránkách FA bylo a je k dispozici usnesení volební komise o tom, že volba „nebyla úspěšná“, stejná informace se objevila i v mediích. Současně je nutné mít na zřeteli, že samotné volbě předcházela proces navrhování kandidátů, ustavování volební komise, atp., kdy většina těchto úkonů počínaje samotným stanovením data voleb je pevně dána Volebním a jednacím řádem a nelze je svévolně měnit a/nebo posouvat, neb jsou na ně navázány lhůty pro jednotlivé úkony (např. překládání návrhů kandidátů...). Pakliže na zasedání 25. 3. 2014 nebyl zvolen kandidát na jmenování děkanem (bez ohledu na důvody), je třeba na tuto volbu pohlížet jako na neúspěšnou a celý proces dle přílohy volebního a jednacímho řádu zopakovat od svého počátku.

V návaznosti na žádost pana děkana FA si dovoluji uvést, že z mého pohledu je naprosto nepodstatné, za jakých okolností a z jakých důvodů volba kandidáta na zasedání AS FA neproběhla. Pro posouzení právního stavu je rozhodující „pouze“ fakt, že volba tak, jak byla vyhlášena, ve stanovený den neproběhla, resp. nebyla úspěšná. Pohnutky, které AS FA, resp. jeho jednotlivé členy vedly k nezvolení žádného z kandidujících, nejsou dle mého názoru až tak podstatné, na rozdíl od samotného faktu, že na zasedání AS FA 25. 3. 2014 nedošlo ke zvolení kandidáta na jmenování děkanem.

Vzhledem ke skutečnosti, že se ocitáme v situaci neupravené vnitřním předpisem FA ani jiným závazným způsobem, není možné konstatovat, že existuje způsob, který nebude možné zpochybnit. Z důvodů výše uvedených se však domnívám, že shora naznačený způsob, tj. vyhlášení nové volby, přináší nepoměrně méně rizik než případné pokračování ve volbě kandidáta na jmenování děkanem na dalším zasedání AS FA dle podmínek a kandidátních listin pro volbu plánovanou na 25. 3. 2014.

Co se týče povinnosti negativního lustračního osvědčení, tak jak zmiňuje pan děkan ve své žádosti, pak tato skutečnost vyplývá z lustračního zákona, dle kterého je funkce děkana jednou z těch, pro jejichž výkon je toto osvědčení podmínkou. Situace je nezvyklá v tom ohledu, že oproti tomuto případu jsou „standardními“ volbami kandidáti na jmenování děkanem voleni zpravidla s dostatečným časovým předstihem před samotným zahájením výkonu funkce děkana. Mají tedy dostatek času, aby v zákonné lhůtě (60 dnů) lustrační osvědčení získali, pakliže jim nedisponují tak, aby je měli v den nástupu do funkce děkana.

V daném případě je však zřejmé, že funkční období stávajícího děkana skončí dříve, než bude znám zvolený kandidát. Bude tedy více než vhodné, aby se tento kandidát ujal své funkce děkana co možná nejdříve. Na druhou stranu je třeba, aby AS FA vyhodnotil možné riziko nařčení z diskriminace v případě, že volby vyhlásí v takovém termínu, kdy některý z uchazečů nebude schopen z objektivního důvodu krátkého časového intervalu mezi vyhlášením voleb a datem, kdy by se zvolený měl ujmout funkce děkana, získat požadované osvědčení.

Byť je tedy AS FA vnitřními předpisy (Volebním a jednacím řádem AS FA) omezen toliko v tom směru, že termín a místo konání volby musí být stanoveno minimálně 30dnů předem, měl by dle mého názoru i s ohledem na fakt, že zvolený kandidát by měl do funkce děkana nastoupit neprodleně po svém zvolení a jmenování (kdy i tak bude FA krátkodobě bez děkana) nastavit termín voleb tak, aby si byl schopen obhájit potenciální diskriminaci některých kandidátů hrozící v situaci, kdy uchazeč nestihne vyřídít lustrační osvědčení do data plánovaného nástupu do funkce děkana.

S pozdravem

Josef Sobotka